

تخصص پیدا کنید و آن‌ها را صادر می‌کنید و بخشی هم در داخل مصرف می‌کنید و یک چیزهایی هم وارد می‌کنید. چیزهایی که وارد می‌کنید محصولاتی است که کشورهای دیگر در آن تخصص پیدا کردند و این باعث بهبود رفاه ما و رفاه طرف تجاری ماست و این از اصول حاکم بر تجارت است.

ما هدف خودکفایی را در توسعه‌ی صنعتی دنبال کردیم در حالیکه آن‌چه که امروز نگرش موفق حاکم بر توسعه‌ی صنعتی در دنیا است، برون‌نگری است. برون‌نگری به این معنی که شما در فرآیند تولید و سرمایه‌گذاری با سرمایه‌گذار خارجی مشارکت کنید و همراه او وارد بازار فروش جهانی شوید. مردم ما در زندگی اقتصادی روزمره خودشان، در مورد محصولات صنعتی مختلف این را مشاهده می‌کنند که ماشین لباسشویی و یخچال مارکی است که شما می‌شناسید ولی ساخت ترکیه است یا ساخت مالزی یا بازار مشترک، یعنی یک برند با سرمایه و تکنولوژی در یک جغرافیایی قرار گرفته که از نیروی کار آن‌جا استفاده می‌کند بدون نیاز به هزینه‌های حمل و نقل.

این رویکرد باعث صرفه‌جویی می‌شود که مصرف‌کننده از رفاه آن بهره می‌برد. ما چون این کار را نکردیم، یخچال و ماشین لباس‌شویی را با مارک خودمان تولید می‌کنیم، و این‌آن‌پشتوانه تکنولوژی و دانش و سرمایه را ندارد و با آن مارک معتبری که سال‌هاست در این زمینه فعالیت می‌کند نمی‌تواند رقابت کند.

نتیجه این است که بازار محصولات صنعتی ما را دیگران در اختیار می‌گیرند و ما عملاً نمی‌توانیم در تولید محصولات صنعتی سرمایه‌گذاری موفق انجام دهیم.

نشانه این در جایی ظاهر می‌شود که ما می‌بینیم که اگر صنعت ما آن مسیر رو به بالندگی را با آن رویکرد طی می‌کرد کیفیت برایش مهم بود و وقتی کیفیت مهم شود نیروی انسانی که بتواند محصول با کیفیت را تولید کند، مهم خواهد بود و باعث می‌شد که مهندسی که از دانشگاه صنعتی شریف فارغ التحصیل می‌شود،

آن‌چه که کشور ما و

صنعت ما بیش از هر چیزی

به آن احتیاج دارد، تغییر نگرش

در سیاست‌گذاری است.

مهندسی باشد که صنعت ما به او احتیاج دارد. در این موقع صنعت از دانشگاه مطالبه نیروی متناسب با خصوصیات مورد نظر خود را می‌کند و این نیرو در خط تولید صنعت مورد استفاده قرار می‌گیرد و وارد بازار می‌شود. ولی زمانی که صنعت ما خود نمی‌تواند رقابت کند و محصولات دیگر بازار ما را می‌گیرند، در این صورت نیروی تربیت‌شده‌ی دانشگاه صنعتی شریف برای آن صنعت، لوکس حساب می‌شود و مناسب نیست و این باعث می‌شود دانشگاه یک مسیر را طی کند و صنعت یک مسیر دیگر و عملاً ارتباط بین دانشگاه و صنعت نمی‌تواند شکل بگیرد.

آن‌چه که ارتباط بین دانشگاه و صنعت را می‌تواند برقرار کند ابراز تقاضا از صنعت برای نیروی است که دانشگاه تربیت می‌کند و صنعت هم زمانی حاضر به بکارگیری نیروی با کیفیت بهتر است و هزینه می‌کند که محصولش بازاری برای فروش داشته باشد. در حالی که اگر بازار نداشته باشد تقاضای نیروی متخصص هم نخواهد بود و همان نیروی کار ساده با تخصص کم را که ارزاتر و متناسب‌تر با بازار اوست ترجیح می‌دهد.

بابک بهادری

گفت و گویی با دکتر مسعود نیلی درباره وضعیت صنعتی کشور

صنعت ما الان در تحرک و رونق نیست

بابک بهادری

در قسمت اول این گزارش به بررسی وضعیت صنعت کشور پرداخته‌ایم و در قسمت دوم که در شماره‌های آتی خواهیم خواند، درباره‌ی رسالت دانشگاه و به خصوص دانشکده‌ی مدیریت و اقتصاد شریف دکتر سخن رانده‌اند.

انجام داده و در زمانی که ما سرمایه‌گذاری صنعتی انجام دادیم، کشورهای مثل ترکیه، مالزی، اصلاً به عنوان کشورهای صنعتی مطرح نبودند و هم زمان با کره و برزیل وارد فرآیند توسعه صنعتی شده، چرا بازار آن امروز بوسه‌لی‌ی محصولات که کشوری مثل ترکیه تولید می‌کند گرفته می‌شود؟ نمی‌تواند با ترکیه رقابت کند، و با فاصله‌ی بیش‌تری نسبت به کره جنوبی و کشورهای آسیای جنوب شرقی قرار دارد. این یکی از مهم‌ترین سوالاتی بود که ما در آن مطالعه می‌خواستیم به آن بپردازیم.

آن‌چه که کشور ما و صنعت ما بیش از هر چیزی به آن احتیاج دارد، تغییر نگرش در سیاست‌گذاری است. مادر صنعت خودمان در سال‌های قبل از انقلاب از ابتدا با دید جایگزینی واردات به توسعه‌ی صنعتی نگاه کردیم، در واقع ما در دهه ۴۰ شمسی که به طور جدی وارد فرآیند توسعه صنعتی شدیم، دیدگاه حاکم بر سرمایه‌گذاری صنعتی دیدگاه جایگزینی واردات بود، شبیه به آن‌چه که در برزیل و هند در پیش گرفته شد (و البته آن‌ها از اواخر دهه هشتاد میلادی تغییر جهت دادند) و بسیار متفاوت از آن‌چه در کره جنوبی در نظر گرفته شده بود.

بعد از انقلاب این دید جایگزینی واردات، جای خود را به دید خودکفایی داد یعنی این که محصولاتی را که وارد می‌کردیم، خودمان تولید کنیم که این یکی از مهم‌ترین اصول حاکم بر اقتصاد را که تخصص‌گرایی است نقض می‌کند. تخصص‌گرایی به این معنی است که شما محصولاتی را تولید می‌کنید که در آن‌ها می‌توانید

ساخت کشور در بازارهای جهانی هنوز جنبه‌ی رقابت‌پذیری ندارند؟ دانشگاه صنعتی شریف با این همه مغز انباشته، چگونه می‌تواند در راستای بهبود وضعیت و حل مسایل کمک کند؟ این‌ها مسایلی است که با دکتر مسعود نیلی در میان گذاشته‌ایم.

نیست و شاخص‌های اقتصادی دیگری که وجود دارد حکایت از وجود شرایط رکود می‌کند. به عنوان مثال وقتی ما مشاهده می‌کنیم از حدود دو میلیون هزار میلیارد ریال نقدینگی کشور، رقمی نزدیک به یک چهارم، به صورت کاملاً بی سابقه در تاریخ عملکرد اقتصادی کشور، مطالبات معوق سیستم بانکی است یعنی کسانی از بانک‌ها وام گرفتند و امکان بازگرداندن آن را به بانک ندارند این معنی اش این است که در شرایطی نیستند که بتوانند از عهده‌ی ایفای تعهدات خودشان بر بیایند و این به معنی آن است که شرایط اقتصادی حاکم بر کشور بر وفق مراد دریافت‌کنندگان تسهیلات و تولیدکنندگان نیست.

● در حال حاضر صنعت کشور به چه چیزی نیاز دارد؟ برای این که از این وضعیت بیرون بیاید؟ این یک سوال ساده است ولی جواب خیلی مفصلی دارد. شاید اطلاع داشته باشید که ما در این دانشکده مطالعه استراتژی توسعه‌ی صنعتی را در سال ۱۳۸۲ انجام دادیم و در واقع آن مطالعه پاسخی به همین سوال شما بود.

سوالاتی که آن‌جا مطرح بود، یا مهم‌ترین سوالاتی که آن‌جا مطرح بود، این بود که کشوری که بر خودراز منابع عظیم نفت و گاز است، کشوری که موقعیت جغرافیایی خیلی مطلوبی دارد، کشوری که از لحاظ نیروی انسانی از استعدادهای خوبی برخوردار است و کشوری است که قبل از همه‌ی کشورهای اطراف خودش دانشگاه ایجاد کرده و تحصیلات دانشگاهی در آن قدمت زیادی دارد و در رشته‌های مهندسی و فنی که تغذیه‌کننده‌ی صنعت کشور هستند، سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی

آشنایی با صنعت کشور، البته برای دانش‌جویان یک دانشگاه صنعتی از اهمیت فراوانی برخوردار است. وضعیت صنعت کشور در حال حاضر چگونه است؟ چه دورنمایی برای آن متصور است؟ چرا با وجود حضور این همه مهندس زبده هنوز کالاهای

است مثل محصولات پتروشیمی. در بخش ساختمان حدود ۱ سال است که در رکود به سر می‌بریم و تحرکی در ساخت و ساز نداریم. پس می‌توانیم بگوییم صناعی که محصولات تولیدی آن‌ها در بخش ساخت و ساز مورد استفاده قرار می‌گیرد علی‌الاصول نباید در شرایط مناسبی باشند. بخش دیگری از محصولات صنعتی ما در پروژه‌های سرمایه‌گذاری مورد استفاده قرار می‌گیرد، به خصوص در طرح‌های عمرانی که دولت سرمایه‌گذاری می‌کند، و ما می‌دانیم که وضعیت بودجه عمرانی دولت مناسب نیست و نسبت به سال گذشته به قیمت‌های ثابت کاهش زیادی دارد. بنابراین تقاضای بودجه عمرانی دولت از صنعت با کاهش مواجه است. در زمینه صادرات هم الان مشاهده می‌کنیم که صادرات در سال جاری نسبت به سال گذشته با کاهش مواجه بوده و از این هم مشخص می‌شود که نسبت به گذشته محصولات کمتری به بازار جهانی صادر می‌کنیم. بنابراین ما می‌توانیم در بخش‌هایی از صنایع کشور که به ساخت و ساز و صادرات مربوط می‌شوند قضاوت کنیم که در شرایط مساعدی به سر نمی‌برند. حوزه‌هایی از سایر صنایع باقی می‌ماند مثل صنایع غذایی که در این صنایع به دلیل وجود تقاضای باثباتی که برایشان وجود دارد، و محصولاتی است که مردم در زندگی روزمره خودشان استفاده می‌کنند و خودرو به خاطر انحصاری که در بازار داخلی دارد، کندی کمتری را می‌بینیم.

ولی اگر من بخواهم در مورد صنعت کشور یک قضاوت کلی بکنم در پاسخ به این سوال شما می‌توانم بگویم که صنعت ما الان در شرایط تحرک و رونق قطعاً

● می‌خواستیم یک بحثی در رابطه با صنعت کشور کنیم. در حال حاضر چون بیش‌تر دانش‌جو‌هایی که در دانشگاه شریف هستند با صنعت ارتباط خواهند داشت و برایشان حائز اهمیت است که بدانند صنعت کشور در چه وضعیتی است؟ به چه سمتی حرکت می‌کند؟ به عنوان سوال اول اگر بخواهید به وضعیت صنعت و معدن کشور نمره بدهید چند می‌دهید؟

شما نمی‌توانید تجربه‌ای را که در دانشگاه در نمره گرفتن دروس با آن مواجه هستید به امور دیگر تعمیم دهید. به لحاظ روش، روش درستی نیست که ما بخواهیم به یک پدیده بزرگی مثل صنعت و معدن کشور نمره بدهیم. ما هم اکنون می‌توانیم بگوییم که به لحاظ صنعتی کشوری با ۵۰ سال سابقه سرمایه‌گذاری گسترده هستیم و تجربه خیلی خوبی در صنعت انباشته شده و نسبت به بسیاری از کشورهای که در منطقه ما قرار دارند پیشقدم در توسعه صنعتی هستیم ولی به لحاظ رقابت‌پذیری و محصولاتی که تولید می‌کنیم که بتوانند قدرت رقابت در بازار بین‌المللی داشته باشند، شرایط خیلی مساعدی نداریم.

این شاید یکی از مهم‌ترین شاخص‌های ارزیابی صنعت کشور باشد.

● در مورد صنعت کشور یک سری آمارهای متناقضی می‌شنویم، عده‌ای بر این عقیده‌اند که صنعت کشور در خواب است و بسیاری از شهرک‌های صنعتی تعطیل شدند و ... ولی از آمارهای رسمی مطالب دیگری برداشت می‌شود به طور مثال چند روز پیش اظهار شد که ۶۰ درصد کارخانه‌های ما با ظرفیت ۱۰۰ درصد کار می‌کنند به نظر شما کدام یک از این آمارها و اظهار نظرها در مورد وضعیت فعلی صنعت ما صدق می‌کند؟

یکی از مشکلات کشور ما این است که موضوعاتی که در کشورهای دیگر قضاوت در مورد آنها خیلی ساده انجام می‌گیرد. در این‌جا به موضوعات دشواری تبدیل می‌شود. به عنوان مثال مردم ما شاهد بودند در موقع

ما هدف خودکفایی را در توسعه‌ی

صنعتی دنبال کردیم در حالی که

آن‌چه که امروز نگرش موفق

حاکم بر توسعه‌ی صنعتی در

دنیا است، برون‌نگری است.

انتخابات، در مورد نرخ تورم بحث‌های جدل‌آمیزی انجام می‌شد که نرخ تورم واقعی چه عددی است؟ در صورتی که در مورد نرخ تورم هیچ ابهامی وجود ندارد که چقدر است. در مورد تولید کارگاه‌های صنعتی کشور هم یک نظام آماری داریم که خیلی با تأخیر آمارها را منتشر می‌کند و ما خیلی سخت می‌توانیم قضاوت به هنگام داشته باشیم. آمار کارگاه‌های صنعتی سال ۱۳۸۸ شاید اواخر پاییز ۸۹ منتشر شود و این خیلی دیر است برای این که ما قضاوت کنیم در سال ۸۸ چه اتفاقی افتاده است.

یک راهی که بتوانیم در مورد این که کدام یک از این دو گزاره متناقض درست است، قضاوت کنیم این است که ببینیم محصولات صنعتی، به چه کسانی فروخته می‌شود و وضعیت بازارشان به چه صورت است؟ بخش قابل توجهی از صنعت کشور، محصولاتی را تولید می‌کند که در ساختمان مورد استفاده قرار می‌گیرد. بخش دیگر در صنایع غذایی، منسوجات و خودرو و بخشی هم صنایع و محصولاتی است که ما به کشورهای دیگر صادر می‌کنیم که بیشتر محصولات متکی به نفت